

การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

AN ANALYSIS OF BUDDHIST ETHICS AS SHOWN INDHAMMACHAKKAPAVATTANA SUTTA

พระสุกฤษฎี ภัทรเมธี (มาระศรี)¹,

พระครูภาวนา โปธิคุณ², สุวิน ทองปิ่น³, จรัส ลีกา⁴,

หอมหวล บั้วระภา⁵, อุทัย กมลศิลป์⁶ และ สุรพันธ์ สุวรรณศรี⁷

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,4}

มหาวิทยาลัยขอนแก่น⁵

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

PhraSukrit Phattaramete (Marasri)¹

Phrakhrubhavanabodhikun², Suwin Thongpan³, Jaras Leeka⁴,

Homhoun Buarapha⁵, Uthai Kamolsil⁶ and Surapan Suvannasri⁷

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand^{1,2,3,4}

Khon Kaen University, Thailand⁵

Mahamakaut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand^{6,7}

Corresponding Author; E-mail: Pun2552n@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์ 2) ศึกษาประวัติและสาระัตถะในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร 3) วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่มุ่งศึกษาถึงการ

* ได้รับบทความ: 9 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 29 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563

Received: March 9, 2020; Revised: March 29, 2020; Accepted: March 30, 2020

วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัย

1. แนวคิดทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์ เป็นแนวคิดที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมทางกายวาจาใจซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับคือระดับต้นได้แก่ ศีลควบคุมกายและวาจา ระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 เป็นเครื่องมือควบคุมใจ ระดับสูงได้แก่มรรคมืองค์ 8 ควบคุมกายวาจาและใจพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

2. ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นพระธรรมเทศนากัณฑ์แรกที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน โดยมีสาระสำคัญคือทางสุดโต่ง 2 ทาง ได้แก่ “กามสุขัลลิกานุโยค” (การหมกมุ่นอยู่ในกาม) และ “อัตตกิลมณานุโยค” (การทรมานตนให้ลำบากโดยเปล่าประโยชน์) ซึ่งเป็นไปเพื่อความทุกข์และนำเสนอหลักมัชฌิมาปฏิปทาเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามและบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน

3. การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรพบว่าพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นพุทธจริยศาสตร์ระดับสูงได้แก่อริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัยนิโรธมรรค) ที่มีกิจในอริยสัจ 3 ได้แก่ สัจจญาณ (รู้ว่าความจริงคืออะไร) กิจจญาณ (รู้ว่าควรจะจัดการกับมันอย่างไร) กตญาณ (รู้ว่าเมื่อจัดการกับมันแล้วได้ผลอย่างไร) และมรรคมืองค์ 8 ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง เพื่อความดับทุกข์และบรรลุถึงพระนิพพาน

คำสำคัญ: จริยศาสตร์; พุทธจริยศาสตร์; ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

Abstract

This research With 3 objectives which are 1. To study concepts Buddhist ethics theory 2 . To study the history and materials in Thamachakapawathaputasut 3. In order to analyze Buddhist ethics as shown in Thamachakapavathu Sutra Is a documentary research aimed at studying the analysis of Buddhist ethics that appears in the Dharmakapavathaputra Sutta and then analyzing the data using inductive methods

1. Conceptual theory of Buddhist ethics It is the concept that the Lord Buddha is an enlightenment, an awakened, cheerful person. Behavior is a

manner that should be treated as a standard of human behavior. For human beings to live a good life, to be a perfect human being, with wisdom, and complete happiness Resulting in physical and mental happiness Buddhist ethics is a matter of refraining from evil. And focus only on the basic physical and verbal good things and to the highest level in order to reach the path and nirvana.

2. Dhammachakkapavattana Sutta is the first sermon that the Lord Buddha performed to the Punjabani in the forest of Somdet Phra Marukkhathaiyawan. With the essence of the two extreme ways, namely “Kamasukulikanukyok” (obsessed in the erotic) and “Atakili Thananok” (the torture of himself in vain) which is for suffering and presents the middle path for the good life and achieve the highest goal, Nirvana

3. Analysis of Buddhist ethics as shown in Dhammachakkapavattana Sutta It is found that Buddhist ethics appearing in Dhammachakkapavattana Sutta is a high level of Buddhist ethics, such as the Noble Truths 4 (suffering, Somuthai Niharotaka) whose activities are in the Three Noble Truths, namely the Truths (Knowing what the truth is). (Knowing how to handle it), Wise (know how to deal with it) and Mak has 8 elements that are used as tools for self-development. To end suffering and achieve Nirvana

Keywords: Ethics; Buddhist Ethics; Dhammachakkapavattana Sutta

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วโดยมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงวัตถุ ทำให้ประเทศ มีความเจริญในด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว แต่ในกระบวนการพัฒนาที่แท้จริงนั้น ยังขาดการพัฒนาด้านทรัพยากรบุคคลให้มีความเจริญทัดเทียมเท่ากับความเจริญทางด้าน วัตถุหรือโดยสรุปคือ เกิดการพัฒนาที่ไม่สมดุลระหว่างวัตถุและจิตใจของคนในสังคม ดังนั้น กระบวนการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการ เชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ

โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาพร้อมทั้งแผนงาน/โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมขณะเดียวกัน ยังได้กำหนดแนวคิดและกลไกการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลที่ชัดเจนเพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560 : 1) จากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ส่งผลกระทบต่อการพึ่งตนเองของชุมชนในชนบทไทย ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในชนบทที่เคยพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีถูกทำลาย เปลี่ยนแปลงเป็นสังคมวัตถุนิยม บริโภคนิยม คนวัยทำงานต่างอพยพเดินทางไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม สถาบันครอบครัวและชุมชนอ่อนแอเกิดปัญหาสังคมตามมา (กังสดาล อยู่เย็น, 2544 : 1) เศรษฐกิจสังคมมีปัญหาการพัฒนาไม่ยั่งยืน เป็นสภาพสะท้อนความจริงให้เห็นถึงการพัฒนามาตามกระแสโลกาภิวัตน์ของตะวันตก ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ความสมดุลอย่างรุนแรง การเน้นภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักก่อให้เกิดภาวะหนี้สินต่างประเทศ ตลอดจนต้องพึ่งพาสินค้าต่างประเทศเป็นหลัก กลายเป็นสังคมแห่งการบริโภค มุ่งเจริญเติบโตทางด้านวัตถุเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดการพัฒนาแบบกระจุกตัว เฉพาะบางพื้นที่ของชุมชน โดยไม่กระจายความเจริญไปยังพื้นที่หรือชุมชนอื่นตัวอย่างสมดุล เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543 : 1) โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ อากาศ แร่ธาตุ ซึ่งถูกนำมาใช้อย่างฟุ่มเฟือยจนสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ความสัมพันธ์กับธรรมชาติเปลี่ยนจากการพึ่งพิงเป็นการรุกราน จนแทบไม่เหลือร่องรอยของความสมดุลในอดีต

การดำรงชีวิตของคนไทยในอดีต มีความเป็นอยู่เรียบง่ายอย่างร่มเย็นเป็นสุข ด้วยการพึ่งพิงธรรมชาติ เครือข่ายสังคม วิถีชนบทมีอิสระในการดำเนินชีวิตของตนเองเป็นศรัทธาพื้นฐานของสังคมไทยทุกภูมิภาคที่มีมาแต่เดิม ถูกระบบจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมเกิดความเสื่อมถอยและเปราะบาง เนื่องจากระบบทุนนิยมมีรกรากยึดติดกับการแสวงหาความมั่งคั่งทางวัตถุ จึงสร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และระบบนิเวศของไทยในปัจจุบันของประเทศไทยเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ยากต่อการคาดเดากับเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในการ

เปลี่ยนแปลงแต่ครั้งก็จะมาพร้อมกับปัญหาที่ตามมาอีกมากมาย สังคมไทยในตอนนี้ได้ประสบกับปัญหาความมั่นคงของชาติที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ ปัญหาสังคมคือสภาวะการณ์ที่เลวร้าย มีพิษ เป็นภัย ไม่สอดคล้องกับค่านิยม เป็นไปในทางไม่ดี ไม่พึงปรารถนา เบี่ยงเบนไปจากสภาวะปกติ และบรรทัดฐานทางสังคม มีผลกระทบต่อคนจำนวนมากพอสมควร คุณค่าก่ออันตรายเสียหายแก่สังคม คนจำนวนมากเดือดร้อนเกิดความรู้สึกไม่พอใจ และคนเหล่านั้นคิดกันว่าปัญหานั้นมีวิธีทางจะแก้ไขได้ พิจารณาเห็นว่าควรจะมีการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาให้หมดไป หรือเบาบางลง ที่สุดก็อาจมีพฤติกรรมแสดงออกซึ่งปฏิกิริยาต่อต้านดำเนินการขจัดปัญหาเมื่อคนในสังคมมีปัญหาทางจิตใจจึงพยายามแสวงหาแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหา มีทั้งการหาวิธีการด้วยตนเองและได้รับการเยียวยารักษาจากสังคม เช่น การเยียวยารักษาตามสถานพยาบาล การท่องเที่ยว การใช้ธรรมชาติบำบัด รวมทั้งการหันหน้าเข้าหาหลักธรรมคำสอนทางศาสนา เพื่อขัดเกลาจิตใจและแก้ปัญหาความทุกข์ทางใจ โดยพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีแนวทางการสอนเพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ โดยเฉพาะหลักมรรค 8 เพื่อดำเนินตามทางสายกลางของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงไว้ นอกจากจะเป็นหลักปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาทางจิตใจแล้วยังส่งผลให้ผู้ปฏิบัติพ้นทุกข์ด้วย จึงทำให้มีประชาชนหันมาปฏิบัติธรรมกันมากขึ้น ทั้งเด็ก เยาวชน นิสิต นักศึกษา ผู้สูงอายุ และประชาชนทั่วไป

ทางสายกลางที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงต่อปัญจวัคคีย์ในปฐมเทศนาเพื่อให้ถึงความพ้นทุกข์ ซึ่งคือมรรคผลนิพพานนั้น หากคนทั่วไปยังลุ่มหลงเสพสุขในรูปเสียง กลิ่น รส สัมผัส หรือ กามสุขัลลิกานุโยค (สุดโต่งไปทางขวา) ดังที่ปุณณูปปฏิบัติกันอยู่ ย่อมไม่ใช่ทางที่จะนำไปสู่ความพ้นทุกข์ทางสายกลาง หรือ มัชฌิมาปฏิปทา อันประกอบด้วย มรรคมีองค์ 8 ทางสายนี้แหละเป็นทางสายเดียวที่จะนำไปสู่ความพ้นทุกข์ หรือสู่มรรคผลนิพพาน ได้ เพราะฉะนั้น ทางสายกลางในความหมายที่พระพุทธองค์ทรงแสดงต่อปัญจวัคคีย์ก็คือ มรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วย 1.ความเห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) 2.ดำริชอบ (สัมมาสังกัปปะ) 3.การเจรจาชอบ (สัมมาวาจา) 4.การกระทำชอบ (สัมมากัมมันตะ) 5.การเลี้ยงชีวิตชอบ (สัมมาอาชีวะ) 6.ความเพียรชอบ (สัมมาวายามะ) 7.ความระลึกชอบ (สัมมาสติ) 8.มีใจที่ตั้งมั่นชอบ (สัมมาสมาธิ)

จากสภาพปัญหาและความเป็นมาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” เพื่อนำองค์ความรู้

จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแนวทางการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาสังคมแต่ชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์
2. เพื่อศึกษาประวัติและสาระตลในธัมมจักกัปปวัตนสูตร
3. เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตนสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตนสูตร โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินวิจัยไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยมีวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้

2. ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล

ก. รวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 เล่มที่ 4 และ เล่มที่ 19

ข. รวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ เอกสาร งานวิจัยงานเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ก. แยกแยะและจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากเอกสารที่ได้มาทั้งหมด

ข. การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์ในธัมมจักกัปปวัตนสูตร ประกอบด้วย 1) พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 เล่มที่ 4 และ เล่มที่ 19 2) เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในธัมมจักกัปปวัตนสูตร แล้วเห็นว่าข้อมูลที่ตรงและสอดคล้องกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญ

ค. วิเคราะห์ข้อมูล ในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ง. เปรียบเทียบข้อมูล ลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน

จ. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี

4. การสรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 และ ขั้นตอนที่ 2 มาสรุปผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อที่ได้ตั้งไว้ นั้นตามลำดับ และหาความสัมพันธ์กับเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนอผลสรุปการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. พุทธจริยศาสตร์เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกทางกาย วาจา และใจ แบ่งเป็น 3 ระดับคือระดับต้น ได้แก่ ศีลเป็นเครื่องมือควบคุมกายและวาจา ระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 เป็นเครื่องมือควบคุมใจ ระดับสูงได้แก่มรรคมืองค์ 8 เป็นเครื่องมือพัฒนากาย วาจา ใจและสติปัญญา ส่วนพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในอัมมจักกัปปวัตตนสูตรนั้นพบว่าเป็นจริยศาสตร์ขั้นสูงประกอบด้วยอริยสัจ 4 และมรรคมืองค์ 8 ซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสติปัญญาเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์และบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพานได้

2. ประวัติและสาระัตถะในอัมมจักกัปปวัตตนสูตร พบว่า เป็นการแสดงถึงการปฏิเสธส่วนที่สูงสุดสองอย่าง และเสนอแนวทางดำเนินชีวิตโดยสายกลางอันเป็นแนวทางใหม่ให้มนุษย์มีเนื้อหาแสดงถึงขั้นตอนและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงอริยสัจทั้ง 4 คืออริยมรรคมืองค์ 8 โดยเริ่มจากทำความเข้าใจให้ถูกทางสายกลางก่อน เพื่อดำเนินตามขั้นตอนการปฏิบัติรู้เพื่อละทุกข์ทั้งปวง เพื่อความดับทุกข์ อันได้แก่นิพพาน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนากล่าวโดยสรุป อัมมจักกัปปวัตตนสูตร แสดงถึงส่วนที่สูงสุดสองอย่างที่พระพุทธศาสนาปฏิเสธ อันได้แก่ “กามสุขัลลิกานุโยค” คือการหมกมุ่นอยู่ในกามศก และ “อัตตakilมถานุโยค” คือการทรมาณตนให้ลำบากโดยเปล่าประโยชน์มัชฌิมาปฏิปทา คือปฏิปทาทางสายกลางที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสรู้ ได้แก่ มรรคมืองค์แปดอริยสัจสี่ คือธรรมที่เป็นความจริงอันประเสริฐสี่ประการ

3. พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในอัมมจักกัปปวัตตนสูตรว่าเป็นพุทธจริยศาสตร์ระดับสูงคืออริยสัจ 4 และมรรคมืองค์ 8 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 อริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบต้นตอของปัญหาต่างๆ

3.2 มรรคมืองค์ 8 ประกอบด้วย 1.สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) คือ รู้เข้าใจถูกต้อง เห็นตามที่เป็นจริง 2.สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) คือ คิดสุจริตตั้งใจทำสิ่งที่ดีงาม 3.สัมมาวาจา เจรจาชอบ คือ กล่าวคำสุจริต 4.สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) คือ ทำการที่สุจริต 5.สัมมาอาชีวะ (อาชีพชอบ) คือ ประกอบสัมมาชีพหรืออาชีพที่สุจริต 6.สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) คือ เพียรละชั่วบำเพ็ญดี 7.สัมมาสติ (ระลึกชอบ) คือ ทำการด้วยจิตสำนึกเสมอ ไม่เผลอพลาด 8.สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) คือ คุมจิตให้แน่วแน่มั่นคงไม่ฟุ้งซ่าน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพด้านปัญญาของมนุษย์

อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจจากการวิเคราะห์ข้อมูลหลายประเด็นจึงทำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านี้เพื่ออภิปรายผล ดังนี้

1. พุทธจริยศาสตร์ที่พบในสารัตถะธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นจริยศาสตร์ชั้นสูงคือ อริยสัจ 4 มรรคมืองค์ 8 เป็นเครื่องมือพัฒนาสติปัญญาเพื่อให้นักศึกษาค้นคว้าและบรรลุ นิพพานซึ่งสอดคล้องกับ นางสมพร ลำพุกธา (2527) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความคิดเรื่องการติดข้องและความหลุดพ้นจากทุกข์ในพุทธปรัชญาเถรวาท ได้มองเห็นว่า พุทธปรัชญาสอนให้เห็นความจริงเกี่ยวกับชีวิตว่ามนุษย์มีทั้งสุขและทุกข์ ชีวิตปุถุชนมักแสวงหาความสุขชั้นต่ำได้แก่กามสุข ซึ่งมีความสุขหลายชนิดที่เต็มไปด้วยทุกข์มากกว่าสุขตามความหมายที่แท้จริง มั่น พุทธปรัชญาสอนให้แสวงหาความสุขชั้นสูง ซึ่งมีความประณีตกว่าอันได้แก่ความสุขที่มีความสงบในระดับต่างๆ กัน ซึ่งระดับสูงสุดเรียกว่านิพพาน ที่ทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร พบว่า เป้าหมายสูงสุดของพุทธจริยศาสตร์เป็นเรื่องของการกระทำทางกายวาจาและใจซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานเพื่อที่จะให้เกิดคุณธรรมชั้นสูงถ้าเราพิจารณาในมรรคมืองค์ 8 ซึ่งในระดับศีลนั้นจะประกอบด้วยวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ ระดับสมาธิจะประกอบไปด้วยสัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิ ส่วนในระดับปัญญาประกอบไปด้วยสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ เราจะเห็นได้ว่าพุทธจริยศาสตร์ในระดับปัญญาเป็นการปฏิบัติหาหนทางเพื่อความหลุดพ้นไปสู่พระนิพพาน เพราะเหตุนี้มนุษย์จึงต้องจำเป็นหนทางพ้นเพื่อความสุขของการเป็นมนุษย์ ที่ต้องการไปสู่ยังจุดหมายสูงสุดก็คือพระนิพพาน

2. สวรรค์ในอัมมจักกัปปวัตตนสูตรได้กล่าวถึงทางสุดโต่ง 2 ทาง คือ กามสุขัลลิกานุโยค คือ การหมกมุ่นอยู่ในกามสุข และ อตตกิลมถานุโยค คือ การทรมานตนให้ลำบากโดยเปล่าประโยชน์ที่ประกอบด้วยความทุกข์ไม่เป็นไปเพื่อความพ้นทำให้มนุษย์ติดอยู่ในบ่วงแห่งวิภวสังสารมีการเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่รู้จบสิ้นสอดคล้องกับ สุจิตตรา อ่อนค้อม (2523) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทรรศนะเรื่องความสุขในพุทธปรัชญาตามทรรศนะของพุทธปรัชญา พบว่าความสุขระดับนิพพานสุข เป็นความสุขสูงสุดของชีวิต เป็นความสุขที่เป็นผลโดยตรงของการดับกิเลส ซึ่งเป็นเหตุแห่งความทุกข์ทั้งปวงได้โดยสิ้นเชิง เป็นความสุขที่ผู้มุ่งความดีสูงสุดตามคำสอนของพระพุทธศาสนา สามารถเข้าถึงได้แม้ในชีวิตปัจจุบันด้วยการดำเนินตามมัชฌิมาปฏิปทาหรืออริยมรรคมีองค์แปดที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบและวางไว้เป็นหลักปฏิบัติสำหรับพุทธศาสนิกชนทุกคน ปฏิบัติสำหรับพุทธศาสนิกชนทุกคนที่ทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในอัมมจักกัปปวัตตนสูตรพบว่าการที่จะละเว้นจาก การหมกมุ่นในความสุขทางกายเพลิดเพลินในกาม (กามสุขัลลิกานุโยค) ส่วนการทรมานตนบำเพ็ญตบะก็เรียกว่า (อตตกิลมถานุโยค) เพื่อละเว้นจากการปฏิบัติ 2 ทางนี้ จึงต้องมีทางสายกลางเข้ามาเป็นหลักที่ช่วยดำเนินให้ชีวิตมีปัญญา เพราะความสุขสูงสุดของการเป็นมนุษย์ก็คือการดับกิเลสดับทุกข์ซึ่งเป็นเหตุของความทุกข์ทั้งปวงมนุษย์ทุกคนจึงมุ่งเน้นทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าด้วยการดำเนินและใช้ชีวิตตามมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมีองค์ 8 ที่พระพุทธเจ้าได้วางไว้เป็นหลักฐานเพื่อสร้างความยึดมั่นและไม่อยากให้ใครเดินไปในทางที่ผิดหรือที่ไม่ควร เพราะว่าจะทำให้ชีวิตของเราไม่พบเจอแต่ความสุขแต่ถ้าเราปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้เราก็จะสามารถค้นพบความสุขสูงสุดของชีวิตเราก็คือพระนิพพานที่ทุกคนต้องการ

3. อริยสัจ 4 และ มรรคมีองค์ 8 ในอัมมจักกัปปวัตตนสูตร ถือเป็นพุทธจริยศาสตร์ขั้นสูงมาเป็นเครื่องมือพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ให้หลุดพ้นจากวิภวสังสารและพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้เป็นอภิมนุษย์ที่สามารถบรรลุถึงพระนิพพานโดยไม่ต้องกลับมาในวิภวสังสารอีก ซึ่งสอดคล้องกับพระมนตรีย์ สุปุติโก (บุตรดี) (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ของ อริสโตเติลกับพุทธจริยศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าชีวิตของมนุษย์นั้นเต็มไปด้วยความทุกข์โดยมีรากเง้าของความทุกข์ คือ ตัณหา ความหลุดพ้นจากความทุกข์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ความหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิงพึงปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ ซึ่งอริยมรรคมีองค์ 8 ประการนี้ ในสองประการแรกจะเป็นองค์มรรคที่เกี่ยวกับเรื่องความคิด

เหตุผลทางปัญญาหรือกรอบความคิด อีกสามประการต่อมา เป็นเรื่องจริยธรรมความประพฤติที่มีความจำเป็น ในประการสุดท้ายเป็นเรื่องการฝึกฝนอบรมจิตใจให้เป็นสมาธิเพื่อไตร่ตรองพิจารณาความจริงที่เป็นปรมาตถสัจจะจนเข้าถึงความสงบระงับและเห็นแจ้งในชีวิตตามความเป็นจริงจนบรรลุพระนิพพาน อันเป็นสภาวะที่ถือว่าเป็นบรมสุขหรือสุขอย่างยิ่ง สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะชี้ให้เห็นคือ หลักมัชฌิมาของอริสโตเติลเป็นหลักที่สะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ทางด้านทฤษฎีและความรู้ทางด้านปฏิบัติเข้าด้วยกัน อย่างไรก็ตาม ในทางพุทธศาสนาหลักมัชฌิมาปฏิบัติทวยังมีรายละเอียดในเรื่องสมาธิ และองค์มรรคที่จะนำไปสู่การบรรลุความสมบูรณ์ยิ่งที่ท้าวิชัยเรื่องการวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรพบว่า การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารเป็นสิ่งที่น่ากลัวและไม่เพียงเท่านั้นอนบางชีวิตอาจต้องไปเกิด สุกตหรือทุกคติ การที่เราจะคนวัฏสงสารได้นั้นเราก็ต้องรู้จักรักษาศีลภาวนาหมั่นปฏิบัติธรรมรู้จักให้ทานและสะสมบุญบารมีไว้มากๆ เพื่อเราจะได้ไปยังจุดหมายสูงสุดของเราก็คือพระนิพพาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

เสนอแนะการนำไปใช้โดยนำพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรให้ใช้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองครอบครัวและประเทศชาติ ดังนี้

1. เสนอแนะการนำไปใช้โดยนำพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรให้ใช้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองครอบครัวและประเทศชาติ ดังนี้

1.1 หน่วยงานคณะสงฆ์พระสงฆ์มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องมีพุทธจริยศาสตร์เพื่อการปฏิบัติอย่างน้อยก็ช่วยให้พระธรรมวินัยได้มองเห็นอย่างชัดเจนและยังเป็นหลักธรรมในการส่งเสริมในการดำเนินชีวิตและเป็นแบบอย่างแก่บุคคลทั่วไปสำหรับชาวพุทธและยังส่งเสริมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคมแล้วเราก็จะสามารถเห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น

1.2 สถาบันการศึกษาในสถาบันการศึกษาจริยศาสตร์มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องฟื้นฟูครูนักเรียนซึ่งมีวิสัยหลายเรื่องมากที่ได้เข้าไปศึกษาในสถาบันการศึกษาจึงทำให้รู้ว่าครูและนักเรียนได้ขาดจริยธรรมเป็นจำนวนมากดังนั้นการศึกษาในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ยังได้มองเห็นปัญหาต่างๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.3 นักการเมืองนักบริหารประเทศ บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่สำคัญต่อประเทศชาติเป็นอย่างมากที่จะทำให้ประเทศชาติเดินไปข้างหน้าที่ถูกและควรทุกคนจะต้องมีตัวอย่างที่ดีงามและเป็นตัวอย่างที่ดีต่อสังคมดั่งนั้นนักการเมืองหรือนักบริหารประเทศจึงต้องมีจริยธรรมในการบริหารโดยนำตัวอย่างจากการวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในอัมมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นหลักในการช่วยให้ดำเนินชีวิตองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ

2. เสนอแนะการทำวิจัยในประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

1. ศึกษาด้านอภิปรายที่ปรากฏในอัมมจักกัปปวัตตนสูตร
2. แนวคิดญาณวิทยาที่ปรากฏในอัมมจักกัปปวัตตนสูตร
3. ตรรกศาสตร์ที่ปรากฏในอัมมจักกัปปวัตตนสูตร

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในอัมมจักกัปปวัตตนสูตร ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ที่ใช้ในการพัฒนาสติปัญญาเพื่อความหลุดพ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน เครื่องมือที่จะทำให้ไปสู่เป้าหมายได้นั้นก็ต้องเริ่มจากการรักษาศีลเป็นลำดับแรกโดยการควบคุมกายและวาจาไม่ให้ไปตกอยู่ภายใต้เรื่องของกามและเรื่องของการประพฤติปฏิบัติในทางที่เคร่งเกินไป ลำดับต่อมาคือระดับกลางกุศลกรรมบถ 10 ซึ่งเป็นเครื่องมือในการควบคุมใจ เพื่อไม่ให้ต้องไปยุ่งเกี่ยวสิ่งที่เป็นอุซึ่งจะทำให้ไม่ไปสู่หนทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ ลำดับสุดท้ายระดับสูงได้แก่มรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นเครื่องมือพัฒนาทั้งกายวาจาใจและสติปัญญาซึ่งมีอริยสัจ 4 และมรรค 8 ใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาสติปัญญาเพื่อความหลุดพ้นทุกข์และทำให้ไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน เครื่องมือระดับสูงพบว่าอริยสัจ 4 ประกอบด้วยสมุทัยนิโรธมรรคซึ่งเป็นเครื่องมือในการหาต้นตอต่างๆของปัญหาเพื่อที่จะนำมาแก้ไขส่วนมรรคมีองค์ 8 ด้วย สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) สัมมาวาจา (การชอบพูด) สัมมากัมมันตะ (การกระทำชอบ) สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพ) ชอบสัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) สัมมาสติ (การระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (สมาธิชอบ) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสติปัญญาเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์และบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้คือพระนิพพาน

เอกสารอ้างอิง

- กังสดาล อยู่เย็น. (2544). *พลวัตชุมชนบ้านเปรี๊ตภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นางสมพร ลำพุทธา. (2527). *ความคิดเรื่องการติดขัดและความหลุดพ้นจากทุกข์ในพุทธปรัชญาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมนตรี สุปุติโก (บุตรดี). (2538). *การศึกษาเปรียบเทียบจริยศาสตร์ของอาริสโตเติลกับพุทธจริยศาสตร์*. การบริหารจัดการคณะสงฆ์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2543). *5 ทศวรรษลัทธิพัฒนา*.
นนทบุรี : เพชรรุ่งการพิมพ์.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ฉบับที่ 12)*.
- สุจิตรา อ่อนค้อม. (2523). *ทรรศนะเรื่องความสุขในพุทธปรัชญาตามทรรศนะของพุทธปรัชญา*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.